

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Tencer Pál.**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozordással, vidékre postai szétküldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számítatik.

Templom és zsinagóga

Pesten.

(Fmt.) A pesti község tagjai templomi és zsinagógái látogatókra oszlanak, az orthodox nevezetet községünkben el nem ismerjük.

Ezt mondta a pesti hitközség elnöke az utolsó közgyűlésen a képviselőkhöz intézett zárszavaiban.

És a kik e szavakat úgy értették, mint mi, nem láttak azokban szórszálhasogató névbeli megkülönböztetést, hanem látták benne új formulázását azon testvéries egyetértésnek, melyet az előljárásának helyreállítani sikerült, s mely az előljárásági jelentés szavai szerint, „Mózes valóságához mindenek előtt méltó, és mely nélkül az izraelita hitközségeknek haladása, virágzása nem képzelhető.“

Lássuk tehát közelebbről a pesti hitközség e két hasonfele közötti viszonyt!

Vessük fel a vakmerő kérdést: lehetséges-e a község eme két részének egymástól különválása? lehet-e Pesten külön templom- s külön zsinagóga-község?

E váratlan kérdéseinkre mindkét rész azzal támad ránk, hogy kinek fejből kerülhet az ily öngyilkos gondolat? hogy ki akarhatja felbontani a testvéries egyetértést és meghasonlást ültetni helyébe? — És mi e megtámadáson nem fogunk elszomorodni; ellenkezőleg benne látandjuk legörvendetesebb megerősítését a közgyűlésen hangoztatott szavaknak.

Ha azonban e kérdés fölvetése Pesten ma nem csak nem veszélyes, hanem nevetséges is, úgy viszont csalhatlan tények tanuskodnak róla, hogy egyes vidéki hitközségeinkben nem hason testvéries egyetértés, hanem oly felekezetiesség uralkodik, mely a legnagyobb végletekig menő szakadástól sem riad vissza.

Sajnos példák arra, hogy az illetők a felett hogy orthodoxok-e, vagy nem orthodoxok, elfelejtették azt, hogy mindketten zsidók!

Midőn tehát e themát a pesti községre alkalmazva, e községet pár percre két részre szakadtnak képzeljük, tudjuk, hogy az ma non ens, lehetetlen; de a pesti viszonyoknak ismertetése által, a mint azoknak ezen képzelte esetben alakulniok okvetlenül kellene, épen arra kívánunk közreműködni, hogy ismét az idézett előljárásági jelentés

szavai szerint „az itt adott példa minél előbb követessék minden testvérközségben és eléressék mindenütt az egyetértés!“

Tehát térjünk vissza kérdéseinkhez.

Lehet-e Pesten két külön izraelita hitközség, egy templomi és egy zsinagógái?

Igen is lehet.

Virágozhatnak, boldogulhatnak-e két község?

Semmi esetre sem!

Mert vegyük szemügyre a következményeket.

Nem tudjuk, a pesti hitközségben az orthodox felem több-e, vagy a reformisticus, hanem annyi kétségtelen, hogy az utóbbi is létezik.

Ha már most az egyik minoritás kedvéért felbontjuk az egységes községi köteléket, és alakítunk külön zsinagógái községet, nincs kétség benne, hogy ugyanaz nap feltámad megint a csak államhatalmi közbenjárásra feloszlott reformmegyesület is.

Bármily paradoxonnak látszik is, de a ki a pesti hitközség viszonyait ismeri, belátandja annak igazságát, hogy a zsinagógái látogatók különválása, a jelenleg resignált minoritásban szunnyadó reformtörekvéseknek a leghathatósabb, és következményeire nézve előre be nem látható lendületet adna.

Egyelőre tehát volna Pesten három. — orthodox-, cultus- és reformközség; — egyelőre mondjuk, mert kétségtelen, hogy ha nem is mindjárt, de rövid időn bizonyosan, a lengyel és spanyol eredetű községtagok is, kik már most is külön-külön tartanak imaházat, külön községekbe alakulnának.

Most is tehát öt külön községnek birjuk már kimutatni alkotó elemeit, melyeket ma csak azon elv tart össze és fűz egybe, hogy lehet Pesten imaház és istentiszteleti rendtartás több, — de község és községi közigazgatás csak egy!

Azonban, ha mi ez elvet pillanatnyi kedvtelésnek, vagy tán látszólagos érdekek feláldozzuk, ki volna a megmondhatója, ezen öt község mellett az évek során hány fractió támadhatna még, mely egyik vagy másik csekélység miatt újabb, önálló községnek declarálná magát?

Pedig ki szabhatna ennek határt, és ki tagadhatná

meg tőlük e jogot, ha egyszer felállítjuk a szabályt és azt tetteg életbe is léptetjük, hogy egy pár községtag külön hitközségtől szerződhetik, mihielyt az istentiszteleti rendtartással annak valamely részletében egyet nem ért, és magát tetszése szerinti vallásgyakorlatában megszorítottanak állítja?

Eddigi fogalmak szerint, — és e fogalmaknak templomi és zsinagógái hívek egyaránt tisztelői, — zsidó hitközség jótékonyági intézmények nélkül nem képzelhető.

Már pedig hová jutnának humanisticus intézeteink a felbomlás mellett, mivé lenne kórházunk, az árvák ápolása, a szegények gyámolítása?

Exemplum docet! Mult pessachkor Székesfehérvárott az egyik felekezet a másikhoz küldözgette a husvétii lisztet kérő szegényeket; mindegyik azt mondta, adjon a másik, és a szegényeknek nem volt mit enniök!

Ugyanez, de természetesen nagyobb mértékben fogna a többfelé oszlás után történni Pesten, a szegényeket, kik közpénztári tekintetben csak terhet képeznek, egyik község sem akarná tagjaiul fogadni, és a közjótékonyosság, az izraelita hitközség ezen ősi kitünő jellemvonása sajnos hanyatlásnak indulna!

Melyik község venné pártfogása alá az átutazó vidéki szegényeket, melyik a helyőrségi izraelita katonákat?

A töredékközségek közötti örökös viszályra ez is volna egyik ok!

Vagy tán azt hiszi valaki, hogy a szegények a többközségűség mellett csak nyernének, mert eddig csak egy, ezentul pedig öt helyütt árasztaná rájuk enyheit a közjótékonyosság! Nézze meg az, ki ily vérmes reménnyel van, a községi budgetet, mily tetemes összeget vesz igénybe nálunk a szegényügy, és mutassa ki azon kiapadhatlan jövedelem-forrásokat, melyekből az öt község, különben is ötszörösre gyarapodandott közigazgatási költségek mellett, erre elegendő pénzerőt merithetne!

Végre, melyik töredéknek jutnának a jótékony alapítványok, és melyiknek a közösen csinált adósságok?

Látni, hogy az egymással viszálykodásoknak, a különböző töredékek közötti élethalálharcnak nem volna hossza, vége! És hogy ilyen mellett okszerű haladás, virágzás nem képzelhető, azt kevés észszzel mindenki beláthatja.

Pedig az elválásnak ezek csak legközvetlenebb következményei, a még sajnosabb, mert megszégyenítő, legszentebb intézményeinket pellengérré állító — erkölcsi hátrányairól nem is szólottunk.

Hogy azon tekintély, melyben a nagy község ma testvérközségek, hatóság és közvélemény előtt áll, és melyet első sorban tagjai testvéries egyetértésének köszön, csakhamar veszendőbe menne, s az elsőség végett egyik részről Pozsony vagy Ó-Buda, másik részről Szegeged vagy Arad versenyeznének, az szinte kétségtelen!

Hasonló ok, hasonló okozat! Ezen sors vár mindazon

hitközségekre, melyek a felekezetesség szenvedélyeinek feláldozzák a községi kapocs egységét!

Mi magunk mondtuk egy év előtt, midőn a nagyváradi és fehérvári eseményekről nyilatkoztunk, *) hogy ott hol a szenvedélyesség, a kedélyek izgatottsága, az egymás iránti szeretetlenség oly fokra hágott, hogy a kölcsönös igények méltányos kiegyeztetése lehetetlen, akkor üdvösebbnek tartjuk a kettéválást, mint a kényszerített együttmaradást, mely csak megörökítésére szolgál a vallásosságot és erkölcsiséget végrombolással fenyegető viszályoknak.

De mondtunk ugyanekkor mást is; — mondtuk, hogy ne menjünk a felekezetes tulhajtásokban a végletekig, hol a kiegyezés, az egyetértés helyreállítása lehetlenné lesz; mondtuk, legyünk méltányosak egymás irántában, és ne kövessünk el erőszakot egymás lelkiismeretén; mondtuk, elégsük ki lehetőségig egymás jogos igényeit; ha majoritásban vagyunk, ne akarjunk a minoritásnak zsarnokai lenni, ha minoritásban vagyunk, ne akarjuk csekélységek miatt, felbontani a testvéries egyetértést.

Mondtuk, és hivatkoztunk a pesti hitközség intézményeire, hol ez elvek gyakorlati érvényekre is emelkedtek.

„Imádkozzék kiki“ — ezek voltak akkor szavaink — „meggyőződése szerint orgonaszó és karének mellett, vagy a nélkül, hallgasson hitszónoklatot vagy derását azért nem szükség egymásra anathemát szórunk, azért zsidó marad mindkét párt, és békén férhet meg egymás mellett ugyanazon község kötelékében.

Büszkén utalunk a fővárosi, a pesti hitközségre, mint e tekintetben is mintaközségre, hol évek óta van két külön imaház, külön istentiszteleti renddel, a nélkül, hogy ez a testvérietlen viszálynak lett volna magva, a nélkül, hogy ez a hitközség tagjait megakadályozta volna abban, hogy mint ugyanazon hitfelekezet tagjai, ugyanazon hitközség közös kötelékében közös erővel fejlesztenék közös művelődési és jótékonyági intézeteiket!

Szolgáljon ez például a többi hazai hitközségeknek is, — elégittessék ki mindkét párt méltányos igénye az istentiszteleti rendre nézve, és a községi kötelék egysége meg lesz mentve, a béke és testvériszeretet tartósan helyreállítva.“

Vegyünk példát másról, különben saját kárunkon kell okulnunk.

Fontolva haladjunk; de merre?

A „M. I.“ ez évi 1-ső számában Deutsch Sámuel ur „Fontolva haladjunk“ föliratu cikkében zsidó-magyar őszinteséggel kereken kimondja, hogy azokkal egyet nem érthet, kik tulzott buzgalmukban azt kívánják, hogy a sz. irás szövege föltétlenül s általában magyar fordítással adassék elő. Miután cikkiró már eleve meg volt

*) M. J. II. évf. 11 sz. 93 l.

arról győződve, hogy véleménye nem csekély ellenzékre akadand, de annak nyilvánításától azon oknál fogva, hogy a becsületes oppositio csak jótékony hatású lehet, vissza nem ijed; bizonyára nem veendi rossz néven, ha én, ki a cikkiró véleményét szinte nem osztó szerkesztőség utójegyzetében említett, magyar bibliafordítás és tannyelv mellett buzgólkodók egyike vagyok, hasonlóképp zsidó-magyar őszinteséggel elmondom e tárgyról nézetemet. Hogy ellenvetéseimben engem is a tiszta lelkiismeret és meggyőződés vezérel, abban D. ur egy percig se kételkedjék. Hanc veniam damus, petimusque vicissim. Fontolva haladó cikkiró urat azoknak okoskodása, kik Mózes öt könyvének magyar nyelven való magyarázását azzal indokolják, hogy ez Mendelssohn idejétől fogva a német nyelv tekintetében is így történt, és a cél — t. i. a héber szöveg megértése és a tiszta német nyelv elsajátítása — el vala érve — nem késztheti sebesebb haladásra, mivel Mendelssohn idejéig is anyanyelvünk — persze lengyeles ronda kiejtéssel — a német vala, hogy csak a nyelvjavítás hiányzott, holott honunkban még a magyar szóban jártas tanítványok is könnyebben és alaposabban fogják fel magyarázatunkat a körükben majd mindenütt gyakorlatban lévő német nyelven, semmint a finomabb oldalairól nem ismert magyarban. Lát-szik, hogy D. ur midőn cikkét írta, Pozony vagy más német lakosságú várost vagy falut forgatott eszében, és az Alföldről történetesen egészen megfélekedett, melyet ha valaki bejárt és zsidóit a német nyelvben jártasabbaknak találta, bátran elmondhatjuk róla, hogy: belebukantott, mint b—d Istók Debrecenbe. Ha nem restellené D. ur, én elvezetném oly vidékekre, hol a zsidó fiuval a berésisz bárának Mendelssohn szerinti fordítását csak úgy értethetné meg igazán, ha utána mindjárt a „kezdeten teremté Isten“t is hozzámondaná. De szolgálhatok, ha úgy tetszik, tényekkel a legközelebbi multból, melyek szinte épen ellenkezőjét bizonyítják annak, mit D. ur állít. A lefolyt évtizedben Pesten fennállott német államgymnasium hallgatóinak nagy része — tudva levő okoknál fogva — zsidókból állott, kik közül sokan csupán azért, mivel mint vidéki tősgyökeres magyarok a német előadást vagy épen nem, vagy csak nagy ügygyel bajjal érthették, minden szorgalmuk dacára részint rossz osztályzatot nyertek, részint pedig meg is buktak, holott a piaristáknál magyar lévén a tannyelv, könnyen boldogulhattak volna. No de a nemmagyar ajku zsidó fiu iránt, kinek a lengyeles ronda kiejtéssel beszélt német az anyanyelve, mégis csak lehetnének annyi könyörületességgel, hogy neki Mózes öt könyvét ne az előtte ismeretlen magyar, hanem imént említett anyanyelvén magyarázzuk, persze nyelvjavítás mellett.

A világ minden kincseért sem! Hát nem volna-e égbe kiáltó vétek, egy zagyvalék nyelv javítása s alkalmassá tételére legalább is annyi időt pazarolni, a mennyi elegendő arra, hogy azon tiszta s romlatlan nyelvre tegyünk szert, melyet D. ur a profán tantárgyaknál maga is tanítási és társalgási nyelvül ajánl? Mire valók volnának a német tanórák, ha nem a német nyelv megtanulására? De D. ur attól tart, hogy ha a héber szöveg magyarra fordítatik, a szegény tanítvány nem fogja tudni, a szóra vigyázzon-e előbb, vagy az értelemre. Itt, úgy hiszszük, cikkiró maga magával jó ellenmondásba.

A vallás és a profán tudományok, szerinte, a népiskolában úgy taníttassanak, hogy egyik melléje le-

gyen rendelve a másíknak, ne pedig alája, azonban a profán tantárgyak csak adassanak elő sans géne magyarul, de a vallás, könnyebb megérthetés végett, mindenütt németül magyaráztassék. Tehát mégis legyen különbség. Mi pedig zsidó-magyar őszinteséggel kinyilatkoztatjuk, hogy azon tanító, ki tanítványainak lelki és testi üdvét, azaz anyagi jólétét, egyformán szem előtt nem tartja, csak félig sem teljesítette kötelességét. Vagy történhetik az előadás honi nyelvünkön általában, minden kivétel és megszorítás, a tárgy legkisebb csorbulása nélkül, vagy teljességgel nem. Hogy pedig csakugyan történhetik, megmutatta a pesti izr. hitközség nyilvános fitanodája, mely minden teketória nélkül vágta ketté a gordiuszi csomót, profán tudományt és bibliát egyaránt magyarul adván elő, és a lejárt iskolai év végén tartott vizsgán oly kielégítő eredményeket mutatván föl, hogy az érdemes előjáróság azonnal írásilag fejezte ki a tantestület működésével való teljes meglegedését, és ha emlékezetünk nem csal, a héber tanító különösen is kiemeltetett.

Ezt mind megengedem, mondhatná D. ur, de nem is végzik ám be mind az öt könyvet. Nem is okvetlenül szükséges. Mi egy mákszemnyi veszélyt sem birunk abban látni, ha az öt könyv célszerű kivonatban, mindazon helyek kihagyásával taníttatik, melyeket a népiskola tanoncai még nem érthetnek meg elég világosan, miután az egészet úgy, a mint azt D. ur kívánja, a népiskola számára kiszabott idő tartama alatt úgy sem végezhetnők be, a világon létező nyelvek bármelyikén sem; ha csak a többi tantárgyak háttérbe szorításával nem, és ekkor is csak észtompító magoltatás segítségével, nem pedig úgy, hogy az in succum et sanguinem menne át. Hitfeleink ellenszenvével ne igen ijesztgessen bennünket cikkiró. A nyilvános élet mezején működőnek, az embertársai javának bármi módoni előmozdításán fáradozóknak, megrögzött előítéletek elleni küzdelemre kell mindenk előtt elszánva lennie; és kiváltképp a zsidó tanítónak, ha csak pusztá géppé aljasodni, a szülék szeszélyei és ezer felé ágazó balvéleményei által ingó nádkénti de-oda ráncigáltatni és pórázon vezetetni nem akar, kell hogy legyen annyi akaratereje és önállósága, hogy minden becsületes törekvést paralizáló káros behatásnak sikeresen ellenállhasson és saját benső meggyőződése ellen cselekedni s a paedagogia elvei ellen véteni ne kényteleníttassék. Ki nem emlékszik azon időkre, midőn honunkban a szülék kigyót békát kiáltottak, a rabbik pedig excommunicatióval fenyegetődtek azok ellen, kik Mózes öt könyvét Mendelssohn fordításával megszentsegteleníteni vakmerősködtek. Szerencsére nem hiányoztak akkor sem lelkesebb úttörők, kik mindennek dacára is bátran haladtak előre kijelölt ösvényükön és biztat a remény, hogy napjainkban sem fogunk tántoríthatlan jellemű előharcosokba szükkölködni, kik az akadályokali megküzdésre elég bátorsággal bírnak. A mi végre D. urnak tiz évi terminusát illeti, az esztünkbe juttatja az egykori gyermeket, ki viztöli iszonyodtában összekulesolt kezekkel rimánkodott uszómasterének, hogy legalább addig ne mártsa még vizbe, míg az uszást meg nem tanulta. Ha azt mondaná D. ur: várjunk még tiz évig, míg a köztünk működő nemmagyar ajku tanítók is magukévé teendették honi nyelvünket, ezt értenők; de hogy mi hasznát veendik a tiz év mulva iskolába belépő izr. fiuk a hébernek magyarra fordításánál annak, hogy a mostantól fogva odáig

iskolába járó tanoncokkal a profán tantárgyakat ma- | sek nem vagyunk; ennél fogva jelszavunk: most vagy
gyarul tanulatjuk, azt mi gyenge eszünkkel fölérni ké- | soha!
R ó z s á s i J ó z s e f.

TÁRCA.

A zsidók nemzeti dala.

Beszédtörredék

Dr. Steinhardt Jakab, aradi főrabbitól.

Mutatvány az „Israelita-Magyar-Egylet“ év- könyvéből.

„Az én győzelmem és az én énekem az Ur! . . .

Nem halok meg, hanem élek s hirdetem az Ur műveit.

Fegyve fenyíte meg az Ur engem, de a halálnak oda nem engedte. . . .

A kő, melyet az építők megvetettek, a szeglet fejévé lett . . .
Istentől lett az, a mi ily csudálatos a mi szemünk előtt.

Ez a nap, melyet az Ur rendelt — örvendjünk s vigadjunk rajta!“ *)

* * *

Több mint kétezer éve, hogy énekeljük ezen dalt. Ki volt annak költője? — mikor s micsoda alkalomra költetett? — alig tudnók biztosan megmondani. De annyi bizonyos, hogy az csak ama fenséges, a prófétai szellemhez oly rokon ihletnek szüleménye lehet, melyet „szent léleknek“ (ruach hakkódes) szoktunk nevezni; hogy költőjének kebelében a lelkesedés szent tüze hatalmasan lángolt azon magasztos isteni eszme mellett, mely a századok hosszú során át egyszersmind mint Izraelnek nemzeti eszméje nyilvánult s valósult. — Annyi bizonyos, hogy ezen himnus minden időre szól, melyben néptünk multja visszatekintőzódik, vagy jövője virradozni látszik: minden alkalomnak megfelelő, melytől magunkat mintegy felhivhatja találjuk, életjelét adó Israelita önlétünknek, önértetünknek — s ugy hiszem, méltán és bátran mondhatjuk ezen ősenekről:

ez a zsidók nemzeti dala!

Mert a mi a zsidónépnek a nemzetek közötti helyzetét és világtörténeti hivatását jelvényezi, a mi e népnek jellemében saját szerű, sorsában feltűnő, történetében csodálatos — multjának emlékezetei, jövőjének sejtelméi — mindez kihangzik ezen dal verseiből, s lehetetlen, hogy vissza ne bangozzék minden zsidó szív hurjairól, ki ezekhez értelemmel, érzelemmel bír.

Ha megakartok ismerni valamely népet — nézzetek hőseire, hallgassátok költőit.

Tudjuk miért és mikép vívtak a legrégibb nemzetek legvitézebb hősei, miről és mit énekeltek leghíresebb költőik. Mi soha nem irigyeltük tőlük sem ama szabadságot, uralmat, hódítást, zsákmányt és hírnevet, melyekért amazok oly hatalmasan harcoltak, sem azon diadalmakat és játékokat, a kéjt, szerelmet és bort, melyeket emezek oly bájosan megénekeltek.

„Nem ilyen Jákobnak osztályrésze!“ **)

Izrael másképen mutatja be magát a világnak.

„Az én győzelmem és az én énekem az Ur!“ Ezen szóval kezdődik legelső hősdalunk, mely egyszersmind a világ

legrégibb eposza ***) s ezen szó keresztül zeng minden dalunkon. Ez alaphangja egész népköltészetünknek, ez alapjelleme egész népéletünknek. Valahányszor Izrael győzött, Isten által, Istenért győzött, s bármikor és bárhol énekelte — Isten az, a kit megénekel. — Történeteinek, költeményeinek hőse Isten; Istennek szentelte kardját, lantját!

Hogy Izrael még mai nap fennáll, ez már magában győzelem, minővel alig dicsekedhetik nép e világon, győzelem, melyet az ő korban csak kevesen hittek, de senki meg nem akadályozhatott, a jelenben csak kevesen értenek, de senki el nem vitázhat.

De ez Isten győzelme; nem csak azért, mert nem emberi ész és erő, hanem isteni hatalom által, Isten közvetlen vezérsége alatt létesült; ez Isten győzelme, mert benne azon isteni eszme győzedelmeskedik, melyet hirdetni, ápolni és terjeszteni a zsidó nép világtörténeti küldetése és feladata; ez Isten győzelme, ki szent igéjének győzelmét ezen nép fenmaradásához, ezt pedig viszont amannak sikeréhez és foganatjához kötötte.

S minél továbbra halad az emberiség története és ér el az emberi nem szellemi és erkölcsi fejlődése, annál több joggal és emelkedettebb önértéssel mondhatja magáról Izrael népe:

„Nem halok meg, hanem élek s hirdetem az Ur műveit!“

Évezredek előtt s azóta ezerszer is közelnék mondták halálot; nincs fegyver, mely megsemmítésemre nem használtatott, nem él nép e föld hátán, mely nem osztozott valamikor e munkában — de ez nem sikerült. Én nem halok meg, hanem élek s kell még rendelve lenni számomra egy esemény- és eredménydús, egy nagy következtési életnek, mert életem folytonos és szüntelen nyilvánítása és hirdetése Isten legesodálatosabb műveinek. Történetem az istenség hírnöke az emberek között.

„Sokat nyomorgattak engem ifjúságomtól fogva, az én hátamou szántottak a szántók s hosszú barázdát vontak.“ Ezt mondatja Izraellel maga korában a zsoldárköltő — s azóta a „hosszu barázda“ jóval megnőtt. De Izrael nem csak megnyugvással, hanem halálával és nemes önértéssel tekint vissza kiállott szenvedéseire; mert felismerve ezeknek okát, célját és hatását, átérzi egész fenségét azon gondolatnak, mely e szóban rejlik:

„Fegyve fenyíte meg az Ur engem, de a halálnak oda nem engedte.“

átérzi egész enesztelő és boldogító erejét azon öntudatnak: az emberek ugyan igazságtalanul és méltatlanul bántak velem; tőlük nem érdemeltem azt, a mit elkövettek rajtam. De Istennek atyai fenyítése volt az, a mit ők végrehajtottak. A népek gyűlölete eszköze volt Isten szeretetének. Ezért nem sikerült az a mit ők, hanem a mit Ő akart. A népek ugyanis azt mondván, „jertek, töröljünk ki ezeket a nemzetiségek közül, s ne nevezessék többé Izrael neve,“ *) bennünket a régi időkben kiirtani, fölemészteni, újabb időkben felolvasztani, s így elenyésztetni akartak; Isten pedig azt mondván: „miképen az ember fegyve tanítja gyermekét, azonképen oktat téged Urad Istened“ s azért „megostorozlak, de el nem vesztelek“ **) — ránk mérte a szenvedések hosszú sorát, de a halálnak oda nem engedett. S ime, a

*) Zsolt. 118.

**) Móz. éneke.

***) Jer. 10. 16.

*) Zsolt. 83.

**) Móz. 3. k. 26. f.

népek gyűlölete már már kifáradt, de Isten szeretete ki nem apad soha. „S a kik könyhullatással vetettek, nagy örömmel aratni fognak.“

Mert a ki ily multtal bir, annak jövője biztosítva van.

Azon jövő, melyet a mi prófétáink legelőször hirdettek, melyről bennünket és veltünk az egész világ népeit biztosították, s melyet minden viszontagság és szenvedés közt soha nem szűntünk meg reményelni, várni, nemcsak magunk, hanem az egész emberiség számára — mert tudják meg azok, kik magukat a hit, a szeretet és a remény kizárólagos birtokában vélik, kik bele nem fáradnak hiesztelni, hogy mi nem ismerjük azon tant, mely az „elleneséget is szeretni és érte imádkozni“ parancsol, tudják meg, hogy Izrael, valamint szenvedett az egész világ népeitől, ugy mindenkor és mai napig imádkozik és remél is az egész világ népeiért.

Eljövend a nap, midőn majd elismerendik és bevallandják mindnyájan, hogy „a kő, melyet az építők megvetettek, a szeglet fejevé lett.“

Eljövend a nap, midőn azon isteni tan, melyért mi oly hosszú ideig éltünk, küzdöttünk és túrtünk, s mely megrágalmazva és félreismerve, megvetve és kárhóztatva volt az emberek között — általános elismertetésre és érvényre jutand. S megtudandják majd, hogy a világ legremekebb tan- és államépületei csak azért dőltek össze, mert azon köre nem voltak rakva, melyet az építők oly sokáig megvetettek.

Eljövend a nap, midőn azon isteni tan, mely mint „örök élet fája“ plántáltatott törzsökünkbe, csakugyan „a nemzetek zászlójává emelkedik, mely körül a népek összeseregelni fognak.“ *)

Azért nem szégyeljük s nem rettegjük nyíltan kimondani és tettekben megmutatni azt, hogy mi örömmel üdvözlünk minden lépést, melyben a népeket a polgáriasság, az erkölcsösödés, a felvilágosodás és nemesbedés ösvényén előre haladni látjuk, minden hódítást, melyet a jog, a szabadság, az igazság, az emberi szeretet szelleme a világ bármely részében, a vallás, a törvényhozás, a köz- és társadalmi élet térein tesz. Nem csak azért, mert minekünk, kik a sötétség, az erőszak, a szolgaság idejében legtöbbet szenvedtünk, a világosság, a jog és szabadság idejében legtöbbet nyernünk kell, — hanem azért, mert minden ily mozzanatban egy egy győzelmét látjuk azon elveknek, melyeket az emberiség legbölcsőbbjei alig sejtettek, melyekért minden nemzet és nemzedék legjobbjai hasztalanul küzdöttek — de melyeket az izraelita hit- és erkölcsstan már az emberiség történelmi életének kezdetén egész tisztaságukban és magasztosságukban hirdetett, — minden ily mozzanatban egy-egy, a jelenbe átlövelt sugarát üdvözlünk azon jövő napnak, melynek hajnalfénye máris földreng az emberiség láthatárán, földelítve a sötét elméket, fölmelegítve a hideg kebleket, fölvidítva a rideg kedélyeket; — ez azon nap, „melyet az ur rendelt,“ midőn „telve leszen az egész föld az Isten ismeretével, mint a tenger medre vízzel“ és „leszen egy az Isten, e gy a neve“ — s tegyük hozzá: egy nép — az emberiség; e gy törvény — az igazság; e gy jog — a testvériség; e gy állapot — a béke; e gy érdek — a közjó; e gy cél — a tökély!

(Felolvasás az „Izraelita-Magyar-Egylet“-ben 1863. január 3-án).

© Rosenberg Izidor ur olvasott rövid vázlatot a magyar-honi sabbathäusok történetéből. Miután a felolvasott dolgozat a

*) Jesaj. 11.

magyar izraeliták évkönyvében is meg fog legközelebb jelenni, ez alkalomra tartjuk fenn a birálatot és nem bocsátkozunk ezuttal a dolgozat érdemébe.

Közreműködött ugyane felolvasásban Klein Adolf ur, előadván „A tör“ című legendát Dávid király sirjáról. A legenda tárgya sokkal ismertebb, semhogy annak körülírását e helyütt fölslegesnek ne tartanók. Csak a költeményre nézve teszünk néhány jóakaró, őszinte megjegyzést. Klein ur helyenkint a nyelv erejének feláldozza a költemény hangzatos menetét, másutt a rím kedvét a gondolat telje, kerekdedsége bánja meg. Különbben a legenda kivitele egészben véve helyes és, elnézve az itt-ott — a láb kedvéért beleszusztatott szavaktól, kerek. Mi e költeményben is biztos zálogát látjuk Klein ur jövődjé szép irányu működésének és örömmel üdvözljük őt e téren, mely benne már is szorgalmas munkást nyert.

P E S T,

Mult számunkban vették t. olvasóink egész terjedelmében a pesti hitközség elnökének a közgyűlésen felolvaott jelentését, nemkülönbben gyorsírónk jegyzetei után a közügyek tárgyalásának menetét; nem is tartjuk ennél fogva szükségesnek, hogy a tényeket ujabban regisztráljuk. Csak a szellemre figyelmeztetjük t. olvasóinkat, mely az egész gyülekezetet átlengé és utalunk azon vívmányokra, melyeket a község választmánya ez évi működésének eredményeiként a közgyűlésnek bemutatott.

Az elnöki jelentésből azon biztos reményt merítjük, hogy a választmány az ezidei közgyűlés határozataiban is ép oly pontosan fog eljárni, miként a mult közgyűlés határozatait foganatosítá, sőt azon akadályokat is legyőzend, melyek részben a mult közgyűlési határozatok foganatosítását még lehetetleníték.

A hozott határozatoknak fontosságát, a pesti községi életre ugy, mint a magyar-honi zsidóság fejlődésére nézve — lényegileg ismertetni ez alkalommal nem lehet célunk. A mag elvetése szükséges tényezője ugyan a jövődarátnak, de ennek nem egyedüli feltétele. — —

Az Izraelita-Magyar-Egylet folyó hó 12-dikén tartott választmányi üléséből több említésre méltót jegyzünk föl.

A statistikai bizottmány jelentést adott működésének eddigi eredményeiről. Ebből megértettük, hogy az említett bizottmány a már 1861. september hóban szétküldött körleveleken kívül, 94 községhez ismételve küldötte el a betöltendő tabellákat és statistikai kérdéseket, azonban minden eredmény nélkül. Ujabban ismét 122 községhez küldettek el a megkeresőlevelek, szinte csekély eredménnyel, ugy hogy 216 ismételve megkeresett hitközség közül csak 25 küldötte be a kért adatokat — mi csakugyan megszorítólag csekély szám.

Az évkönyv-szerkesztő bizottmány arról tett jelentést, hogy bevégezte az évkönyv összeállítását, mely e napokban meg is fog jelenni.

Ugyanezen gyűlésen az 186²/₃-ki évkönyv ügye is szóba hozott és e célra a szerkesztő bizottmány ki is neveztetett, mely Bródy Zsigmond, Deutsch Henrik, Grossmann Ignác, Mezei Mór, Pollak Henrik tr., Rosenberg Izidor és Tencer Pál urakból álland, és mely már e napokban megkezdendi működését.

A biblia-fordítás ügye nagyon élénken lön vitatva, de végképen be nem fejeztetett, reméljük azonban, hogy

legközelebbi számunkban már az elkészült tervvel léphe-
tünk olvasóink elé.

LEVELEZÉSEK.

Az abonyi község.

Abony, 1863.

A „Ben-Chananja“ m. évi 27-ik számában talál az olvasó
egy cikket Nagy-Abonyból, melyben cikkíró (t. Pintér ur) ezen
község társadalmi- és köz-ügyeiről „fölvilágosítást“ ad.

Köszönetet szavazunk cikk-írónak, hogy bennünket az édes
semmittevésből küssé fölrázzván, alkalmat nyújt magunkról életjelt
adhatni.

Hogy mennyire igyekszünk a község helyzetét hiven cse-
telni, megmutatja jelszavunk:

„אמת יעשה דרכי“

Nem akarjuk az érintett cikk logicáját bíráló késsel boncol-
gatni; de annyit még is megjegyzünk, hogy azo okadatolás, mi-
képen: „a jelenlegi előjáróság, a községben uralkodott civódás
és surlódásnak, ugy a készülődésben volt szétoszlásnak azzal ve-
tett véget, hogy ugyszólván semmiből állított elő több célszerű
épületet“ — kissé sántikál, s ugy tetszik, mintha tudósító ur tol-
lában még maradt volna valami . . .

Azonban mellőzzük az ily csekélysegeket, ugyanis e sorokban
az egész cikkre kellő fényt akarunk deríteni.

Pintér ur itt született ugyan, de azon állítása, miként Abony-
ban már száz év óta létezik „kehila“, merőben alaptalan; . . .
mert e községben sem levéltár, sem alapítványi okmány, sem
emlékjel, szóval mi sem létezik, miből fenállásának idejét meg-
határozni lehetne.

Annyi igaznak látszik, hogy a kétszáz családból, s majd
1200 lélekből álló községnek ősei, tiszta magyar izraelitákból
állhattak; mert az évek hosszú során át tudomány és művelt-
ség oly rideg volt előttük és oly riika közöttük, mint a fehér
hólló. — Pedig azon községekben, melyek — falvakban és váro-
sokban — csehek, lengyelek s több idegen nemzetiségből alakul-
tak, — eleinte csak a thalud terén ugyan — de később a világi
tudományokban is, aránylag óriási előhaladás történt. — Az abo-
nyiak meg voltak elégedve a zsinagógával régi rend szerinti rab-
bival, és a „chéder“-rel, hol a gyermekek a „mikre dardeke
melamed“-re szorítottván, fölserdüléstük után azonnal a „mi van
eladó?-hoz“ használtattak; a nélkül, hogy vagy egy gyermek-
ben is legkevesebb iparkodás mutatkozott volna, hogy magát a
tudománynak, művelődésnek, mesterségnek, vagy gazdaszatnak
szentelné.

Hogy a tisztelt olvasóink némi statistikai adattal szolgál-
hassunk, elég legyen azt megjegyezni: hogy a kétszáz községi
tag között van két orvos, több rendbeli kézműves — névszerint
egy kovács, és egy tímár — néhány bérlő, rőfös, és vegyes ke-
reskedő; s néhány földbirtokos; a többi most is, mint hajdan, a
két testvérhaza városában, falvaiban, és pusztáin a házalási tiz-
let véres veritékével keresi mindennapi kenyerét. *)

Az intelligentia is képviselve van ugyan, „aber halt
schwach“ mert alig van „אחד בעיר ושניים במשפחה“ ki kivé-
telt érdemel. . . a többi, — mint mondám — nyomor és nélkülöz-
zés közt keresi kenyerét, a nélkül, hogy észrvenné, mint hul-
lámzik az idő, mily zajtjal halad a kor. . . Még az 1848—9 ki
hullámteljes évek sem voltak képesek őket mély álmukból föl-
serkenteni; nemzetek, és trónok rázkodásai, s azon vészteljes
felhők is, melyek egész Európát fölzaklaták, nyom nélkül vonul-
tak el fejtük fölött. . . Szóval Abony szilárdul megmarad a régi
s lendrián rendszer mellett.

Szabadjon e község történetét 1845 óta (mert csak azóta
van szerencsém tagjának lenni) rövid vázlatban csevelni.

Az említett évben ugyanis némi szellemi mozgalom kezdett
községünkben mutatkozni, s egy kis életjelt vehettünk észre,
mint verőfényt a sűrű fellegek között. . .

Egy férfi, (kit a szerénység tilt nevén nevezni) a népet
arra kezdte buzdítani: hogy a sok céltalan és költséges „ché-

*) Van ugyan itt is, mint minden szabálynál kivétel, de mi
csak általánosan beszélünk.

der“ helyett, rendes iskolát nyitván, abban a „mikre melamid“
helyébe, rendes és korszerű tanítókra bizatnék a gyermekek
növelése.

Eleinte csekély vizshangra talált ugyan az indítvány, de
jobbaink csak hamar átlátták annak üdvös voltát s készséggel
nyújtának segédkezet annak kiviteléhez; minek következménye
az volt, hogy az előmunkálatok megkezdése után, az iskola alapja
részvényekre lőn fektetve.

Hogy a községben két párt alakult, azt tán említenem is
alig kellene; — de a ki tudja, miként harcol a világosság a söté-
tség ellen, az könnyen fölfogja, mily nehéz tusát vívott az
iskola a „chéder“ ellen.**)

De a küzdők erélyes kitartása s a szent ügyre fordított te-
temes áldozatok, végre megtermék a diadalt; s az 1846-ik év
tavaszán az iskola, mint a valódi vallásosság és művelődés elő-
csarnoka megnyílt, és a gyermekek odaözönlöttek, mint hol az
üdvösség fája legszebb virágzásnak indult.

Nem sokára azonban a láthatár, mely oly szép verőfényben
uszott az iskola fölött, sötét felhőkbe borult, mert — fájdalom! —
azon férfiak, kik az iskolaügy anyagi vezetésével voltak meg-
bizva, botránnyokra adtak alkalmat.

Ez türgyül szolgált az alig lecsendesült ellenpártnak újabb
nyugtalanóságokra, mely is a szent ügy körül működőket „apu-
korszim“-nak szidalmazá s nem csak részvényei visszaadását
követelte, hanem még azon fölös összegből is, mit az iskolai bi-
zottság más forrásokból — az iskola javára rendezett táncvi-
galmakból — gyűjtött, egyenlő arányban kivánt osztozni.

Egy „a mieink közül“ javaslatba hozta: hogy a fölöslegről
egy halotti kocsit, mintegy „גישר של רבים“ szereztessék. Ezen
indítvány csakugyan el is fogadtatott, s a részvények visszaadása
után, egy gyászkoesi készítettet. — Örülhetnek a megholtak,
mert előre tudják, hogy őket azon helyre, melyet a thalud
„אמת של אדם“ -nak nevez, azon díszkocsin viszik, mely a
gyermekek szellemi rováására csináltatott! . . .

Az iskola eltűnt és a „chéder“ ismét fölemelte sarkányfejét.

A lakosság jobb része kétségbeesetten kiáltá „נפלה ולא קום“
„נפלה ולא קום“ az abonyi községből nem válik semmi! Minden
átalakulás reménye egyszerre füstbe ment, és a küzdők ugy meg-
huzták magukat, mint az arénában megbukott gladiator. Ugy
látszott, mintha Isten komolyan megintette volna aungyalát, pa-
rancsolván neki: „adj minden községnek egy cél- és korszerű
rabbit, minden kis kehilának rendes népiskolát s egyéb hasznos
intézeteket, csak kerülj az én kedves abonyi községemet, mert
csak Abony tudja, miképen tudomány és műveltség nélkül is
lehet gyapjuval és tollal kereskedni. — Ez a szeretetreméltó
abonyi község büszkén kiáltja: „mi az ember pénz nélkül? . . .
Azon üdvös intézetek, melyekkel a kisebb „kehilák“ szomszédsá-
gunkban bírnak, minden utánzási vágy nélkül, nyomtalanul ma-
radnak a mi községünkre. . . „Abonyból nem lesz semmi!“ han-
goztatja újra a ros szellem. . . mert oly egyénnel büszkélke-
dik, ki igen istenfélő, s elmorzsol egy „jom tilem-et“ . . . Soha
az „aszara b' tebeth“ napját meg nem fertőztette evés-ivással, s
mégis igen nevezetes pénzösszeget hagyományozott az itt létező
két keresztény iskolára, saját felekezete iskoláját pedig még
csak egy fakóval sem egélyezte; — sőt azon van, hogy az
iskola színjék meg, mert — ugymond — neki nincs már isko-
lába járó gyermeke . . .

A legújabb időben ezen nagy s istenfélő zsidó tízezer fo-
rintnál többet alapítványozott oly célra, hogy holta után, halálo-
zása napján 10 pap végezzen egy „perek misnájest“ lelke üd-
vösségeért; és ezen roppant összeg kezelését néhány kereszt-
tyénre bízá, kiknek egyháza ezért gondnoki díj fejében bizonyos
sommát huz.

Hogy e szép rendelkezés nem egy neme-e a „טובל ישראל“
„טובל ישראל“-nak, nem tudom.

Mennyire nem a „בצדק צבור כאמונה עוסקים“ értelmé-
ben működött az akkori előjáróság, kitetszik a következő két
tényből:

Először elhanyagolta a községnek a közös uradalomtól
nyert azon jogélvezetét, hogy tulajdon kóserbort mérhetett;
mi a községnek évenként ezer, ezerkétszáz forint hasznót hajtott.

Az előjáróság e joggal nem élvén, e mérés megszünt a köz-

**) A „Ben-Chananja“ érintett cikkének írója, nem épen
érdemnélküli zászlósa volt az iskola ügyének.

ség tulajdona lenni, és beolvadván az egész bormérési jog-hasonvételbe, nemcsak hogy anyagi jövedelmünket csökkenté, hanem az igaztívó zsidót kényteleníti, hogy „בְּדֵבַר יִיִת” igyék.

Továbbá megrövidítette a községet 10,400 □ öl földdel.***)

Ily buzgóssággal járt el az előljáróság a közsügyekben, s így kegyes pártolók egészítik ki a „K' hilet.”

S z é k e s f e h é r v á r, 1863, január 5-én.

Tisztelt szerkesztő ur!

Községi választmányunk főt. Löw Lipót, szegedi főrabbi urhoz következő elismerő sorokat intézett.

Főtisztelendő Löw Lipót főrabbi urnak Szegeden.

Főtisztelendő ur!

A magyar tudományos Akademiában, ama szentélyben, melynek képviselőinek — a hol arra alkalom nyílik — a tudomány szövetségével kell vala szétosztalni az irányunkban táplált balnézetek ködét: széles e hazában lakó hitfeleink a beszéd szellemi erejével, — e minden kor leghatalmasabb fegyverével megtámadtattak.

Midőn hitsorsosink társadalmi élete, jelleme az előítéletek rozsdája lepte bonckés alá vétetett, s a kárhohoztatás éles szava a világba szórattott: sovárgó tekintettel néztünk egy férfit elé, ki a jelenkor színvonalán állva, az ellentünk emelt vádat megcáfolná, illetőleg visszautasítaná.

S ime Főtisztelendőséged Tréfert Á. ur akadémiai értekezése ellen közzétett nyílt levelében e feladatot oly sikeresen oldotta meg, s a szenvedett sértülésért oly fényes elégtételt szerzett, miképen lehetetlen, hogy minden magyar izr. kebele a legmélyebb hála érzelmeitől át ne legyen hatva azon férfit iránt, ki legdrágább kincsünket, — becsületünket helyreállítja.

Minélfogva a választmányi gyűlésileg megállapított azon határozat foganatosítását, miképen Főtisztelendőségédnek tetteért, mely bokros érdemei hervadhatlan koszorújában örökké fog ragyogni, hálát szavazzunk, legédesb hivatalos teendőink közé számítjuk, s különös örömtünkre válik, hogy tolmácsolói lehetünk azon hódolat és nagyrabecsülésnek, melylyel községünk Főtisztelendőségéd iránt mindig volt s lenni soha meg nem szünend; egyszersmind abbéli ohajtásunkat is kifejezvé: engedné a Mindenható, hogy Főtisztelendőségéd még számos éven át emelhesse hathatós szózatát — nem védelmünkre, de szellemi s vallási ügyünk előmozdítása s elrendezése érdekében, mely őszinte kívánással maradtunk Főtisztelendőségéd hódolói s tisztelői

A sz.-fehérvári izr. hitközség 1863, jan. 1-én tartott választmányi gyűléséből

A hitközség elnöke Herzog.

A hitközségi választmány meghagyásából felkérem t. szerkesztő urat, hogy ezen levelünknek lapjában helyt engedni méltóztassék.

Gerber Manó,
hitközs. jegyző.

V á c, január 5-én.

T. Szerkesztő ur!

Ezennel átküldöm szerkesztő urnak azon hálairat és illetőleg bizalmi szavazat másolatát, melyet hitközségi előljáróságunk a főiskolai igazgatóság és az ifjusági egylettel egyetemben főt. Löw Lipót szegedi főrabbi urhoz intézett, megemlést, hogy ez iratot vagy 70 aláírás disziti. Szövege a következő:

Főtisztelendő főrabbi ur! Nagyérdemű hazafi!

Az őszinte hála és teljes elismerés érzetében kellemes kötelességünknek tartjuk az alázatosan alulírottak, Főtisztelendőségédnek ama lelkes és buzgó részvéteért, mely által hitsorsosinkat — kik magukat büszkén nevezik a történet kiválasztott népének, minden alkalommal és minden körülmény között, va földi oroszláknaként védelmezi és oltalmazza: jelen egyszerű, de érző szivekből eredt legbensőbb hálájukat és elismerésüket kifejezni.

Trefort akademikus ur értekezése nálunk is sok szívbe mély sebet ütött, melyekre a „Ben Chananja“ 49. számához esatolt, ép oly becses mint tudós és tanulságos melléklet gyógyító balsamként hatott és súlyosan érzett fájdalmunkat enyhíté, mi

***) Az 1846-ik évben az urbéri per lefolyván, különbség nélkül minden házassággal 1300 □ öllet kapott. Azonban a zsidó község 8 szellérháza mellett, a „földfölsztáskor“ mit sem kapott.

által Főtisztelendőségéd újra tanusítá, hogy nincs buzgóbb szószólónk, nagyobb hazafi, mint hazánk nagy rabija, főtisztelendő Löw Lipót!

Ez alkalommal nem mulasztatjuk el főlemlíteni, miszerint Főtisztelendőségéd az 1861. évben tartott magyarországi izr. értekezlet alkalmával, melyen Főtisztelendőségéd csongrád megyei hitsorsosinkat képviselte, többek közt azt méltóztatott mondani, hogy: „nem akarom elérni azon időt, melyben hitsorsosaim közt a polgári jogok élvezetének tekintetében osztályozás legyen!”

Mindezek őszinte emberszeretetét, nemes bátorságát és buzgó vallásosságát jellemzik és tanusítják! Ily nemes tulajdonságokat csak égi erő jutalmazhat meg, melyért fohászkodni el nem mulasztandják

főtisztelendő főrabbi urnak.

Vác, 1863, január hó 4-én.

Engedelmes és alázatos szolgálói és hivei.

(Következnek az aláírások az előljáróság, a hitközségi tagok, az iskolai igazgatóság, a tanítói testület és az ifjusági egylet részéről.)

F e l s ő - M a g y a r o r s z á g b ó l, 1863, januárban.

I.

Habár hideg, zord is a lég és nem igen alkalmas a sétára még sem késhetünk vándorutaink folytatásával és itt első helyen K a s s á t látjuk szemeink előtt. Ez ifju, de évről évre ugy anyagi, mint szellemi tekintetben gyarapodó község, újabb korban oly lendületet vett, hogy habár még néhány év előtt alig volt hitfelekezeti gyülekezet alakjában szervezve, ma már napról napra mindinkább közeledik céljához. Ha örömet ismerjük is el a jelenlegi előljáróság érdemeit és dicsérelőleg említjük is fel, hogy az előljáróság a teremtője minden nemesnek, mivel mindaddig a község bir, mégis, hogy igazságtalanoknak ne látszassunk, megjegyezzük, hogy különösen a város értelmisége fáradozik H o l l ä n d e r Gyula előljáró urral karöltve e községet Felső-Magyarország egyik első rendű hitközségévé emelni. És ha imitt-amott, épen ezen átmeneti korszakban, melyen e község naponkinti szaporodása miatt keresztül megy, egynemely jó még csirájában vész is el, még sem lehet félreismerni ama jobb szellemet, mely újabb korban e községet keresztül longi.

És valóban a községet a valódi kegyelet érzete hatotta át, midőn a temető körülfalását elhatározta és e határozatát csakhamar a kivitellel is szentesíté.

Legyen itt mindenekelőtt a tettes városi tanács, különösen T ö r ö k polgármester ur felemlítve, kinek befolyása következtében a város a községnek a temető nagyobbitására jó darab telket ajándékozott; mely emberbaráti tény egyedül tevő lehetővé a temető szélesbítését és annak imolávali ellátását.

A zárkó letévésének ünnepélyessége, mi a közelmúlt év utolsó heteinek egyikében ment végbe, a kassai izr. hitközségre már csak azért is volt fontossággal, mivel most jelentek meg itt legelőször zsidó ünnepélyeknél valamennyi felekezett tisztelendő urai, a városi tanács, a főispáni helytartó és a legfőbb katonai személyiségek. Az ünnepély emelésére, mely a temetői imolában vevé kezdetét, az eperjesi kántor, Lipiszsohn teljes karával jelent meg és ugy a héber dalok, mint az alkalmi beszéd, melyet Bettelheim vallásánár ur tartott, a legjobb benyomást idézték elő. Zajos éljenzés követte T ö r ö k polgármester urnak, L á n c z y főispáni helytartó urnak és B. P a k e n y tábornok urnak rövid, de velős beszédeit és különösen a tábornok ur szívből fakadt, az egyenjogúságra vonatkozó szavai gyakoroltak a hallgatóságra mely, maradandó hatást.

Bár soknak kell még történnie, hogy a zsidó kellő méltánylásban részesüljön, a szép kezdet mégis félre nem ismerhető, és az utolsó évek kellemetlen tapasztalatai mellett jól esik látnunk, mint egyesül a egy város értelmisége, mely még pár év előtt a zsidónak tartózkodási helyet sem nyújtott, hogy legalább a holtaknak adja meg az utolsó tiszteletet, ama rég elhunytaknak, kik között bizonyára nem egy nyugszik most sirhantok alatt, ki életében még annak is örült, ha a hajdú kíséretében nyert engedélyt a városban végezhetni tgyeit.

A zárkó letévése, mit T ö r ö k polgármester ur végzett, a jegyzőkönyvek és okmányok felolvasása és hitelesítése fejezé be az ünnepélyt, mely Kassa lakosainak és hosszu ideig szolgáló kedves emléktül. Miután épen halotti ünnepélyekről szólunk, legyen e helyütt a Kästenbaum-féle tömeg gondnokainak utolsó határozata felemlítve, melynek értelmében jótékonyági intéze-

teink alapítójának, Kästenbaum Mártonnak, emlékszóbor lesz felállítandó, és — mintán e célra tetemes összeg van határozva, Roth igazgató ur már e határozat kivitelével megbízott.

Mint halljuk, a kassai község nemsokára imaházat szándékozik építeni, és remélhetők, hogy már ez okból is nemsokára fog rabbi alkalmaztatni.

A zemplénmegyei chaszidek tügye, mely kezdetben oly hévvel karoltatott fel, ez időn háttérbe lépett. A chaszideknek megengedtetett ugyan a zemplénmegyei hatóság részéről minjian tartása ezutánra is, de ez a főközséghez tartozónak nyilvánított. A chaszidek azon ohájának, hogy istentiszteletüket egy női zsinagóga építése által kiegészíthessék, felsőbb helyen nem adott hely.

X....

Vegyes hírek.

— Az Izraelita-Magyar-Egyletben f. hó 17-én ismét fölolvastartatik. Olvas Rosenberg Izidor és Tencer Pál.

— Pestről is 130 aláírással ellátott hálairat ment főt. Löw Lipót, szegedi főrabbi urhoz ismeretes nyílt levelének alkalmából. Az aláírók — kevés kivétellel fiatal kereskedők — azonkívül emléket is csatoltak levelükhez; egy szép serleget, és egy tálcát 6 kisebb serleggel, mind ezüstből; a nagyobb serlegre a nyíltlevél megjelenésének napja van bevésve. A levél szövegét jövő számunkban közlendjük.

* A „Concordia“ című betegsegélyző és temetkezési egylet f. hó 3-kán tartott közgyűlésén felolvasott választmányi jelentésből kiveszszük, miszerint az egyletnek jelenleg 382 rendes és 53 gyámolító tagja van; a gyámolító tagok évenként tíz forintot fizetnek, de maguk az egylet jótéteményeit igénybe nem veszik, ellenben feljogosítvák két szegény beteget évenként az egyletkezelés és gyógyítás végett utasítani. A közgyűlés egy újabb határozata szerint, ki a jogról lemond, öt forint évi járulékkal is lehet gyámolító tag. Betegségi eset volt ez évben 1152, halálozás 2. A gyógyításon kívül pénzügyi segélyezésben részesültek 85-en, kik hetenként három, és 3-an, kik hetenként öt forintot kaptak. A két megholtak özvegye 100—100 forintot kapott. Az egylet orvosain, az eddigi működésükért való köszönetet nyilvánítása mellett, dr. Traub József és dr. Helfer Vilmos urak a közgyűlés által véglegesen kinevezettek. Tiszteletbeli tagokul választottak: Balassa János tr. Gross Fülöp tr. Hasenfeld Armin tr. Hirschler Ignác tr. főt. Löw Lipót főrabbi, főt. Meisel F. A. főrabbi, Sauer Ignác tr. Schwimmer Dávid tr. urak; azonkívül M. Philipsohn Bonnbán, Salomon s Londonban, és Cohn Albert Párisban. A közgyűlésen egyik tag által tett ajándék folytán megpendítettven egy Thora szerzése, e célra közlekedés mellett az ülés folyamata alatt több mint 150 frt gyűlt össze. Az elnökséget — Posner K. L. egyleti elnök beteg lévén — Barnay Ignác ur, választmányi tag vitte sok tapintattal.

— A váci és székesfehérvári hitközségeken kívül, a losonci és losonc-tugári hitközség is bizalmi és hálairatot intézett ft. Löw Lipót szegedi főrabbi urhoz ismert nyílt levelének elismerő jelétül.

— A „Függetlennek“ tudomásul, hogy az újonnan választott temesvári rabbi, Hirschfeld ur magyarhoni, Trencsén megyei származású. Ezuttal tehát felesleges volt a „Független“ megjegyzése a rabbiaknak külföldről való behozása iránt.

— A „M. S.“ levelezője szerint a veszprémi casino elhatározta, hogy jövőre jellem tekintetében kifogástalan zsidókat is bevesz kebelébe.

— Benedek tábornagy ur — írják a „Presse“-nek Veronából — új napján ebédet adott, melynél az ottani rabbi is hivatalos volt. A tábornagy minden hitfelekezet egyenjogúsítására és minden nemzetiség testvéri egyetértésére mondott köszöntőt.

— Érdekes okmány kering Rómában; a velletrii vicarius által a száműzött zsidók egyikének adott tartózkodási jegy, melyben e zsidónak a visszatérés csak azon föltét alatt engedtetik meg, hogy legkésőbb napnyugta után egy órával otthon legyen, ezt napkelte előtt el ne hagyja és se bizalmas, se barátságos szót keresztyénnel ne váltson, börtön és 27 franknyi pénzbírság büntetésének terhe mellett. És ez okmány, melyet középkori emlékek tarthatnánk, 1862-ben látott napvilágot. Érdekessége miatt

álljon itt annak betűszerinti tartalma: „A velletrii fővicarius. A törvény által megkivánt utijegyek megtekintése és rendbentelése után N... zsidónak megengedtetik, hogy... napig a városban tartózkodhassék, és pedig azon egyedüli célból, hogy itt becsületes kereskedést űzhessen, e mellett azonban itt tartózkodási idejének egész tartamára megparancsoltatik, hogy napnyugta után legfőlebb egy órával bejelentett lakásába vonuljon és azt napkelte előtt el ne hagyja, egyszerűen megtiltatik neki, hogy a kolostorba, conservatoriumba vagy más szent, a püspöki hatóság alatt álló helybe lépjen, valamint hogy keresztyénnel baráti vagy bizalmas szót váltson akár beszélgetés, akár kereskedés alkalmával. E rendszabály áthágása elnézés nélkül börtönnel és 5 tallérnyi, a szent tígy jávára fordítandó bírsággal büntetetik. Velletri, a vicarius székhelyén 1862... én Vesir J. ex officio fővicarius. (a velletrii vicarius pecsétje) Jessenschi (Giov. a püspökség bünt. titkára.“ — Ennek kapcsában felemlítjük a „D. A. Z.“ azon tudósítását, hogy a pápa hívei között nagy elégtelenséget okozott azon esemény, hogy L... gazdag izraelitát Rómában, mivel egy szegény, elhagyott keresztyén nőt házába befogadott, s neki enni adott, 300 tallér pénzbírságra és börtönrre ítélték.

— A dán király Melchior Mór és Bing Meier polgári képviselőket, ugy szinte Bing Jakab hitrokonainkat a danebrogrend lovagait kinevezte.

B. Ch.

— Artom lovag, a párisi olasz követség első titkára, az olasz külügyi miniszteriumban cabineti főnökke neveztetett ki.

Arch. Isr.

Beküldetett. Néhány hét előtt közöltük volt e lapok olvasóival, hogy a helybeli izr. hitközség nyilvános leányiskolájának tanítványaival a jelen iskolai év beállta óta minden szombaton rendes istentisztelet tartatik. Ezen istentisztelet ünnepélyességét nem kis mértékben emeli azon körülmény, miszerint az iskolai bizottság érdemes tagjai abban nem csak megjelenésük, hanem fölülvalta tartott szónoklatukkal tetlegesen is részt vesznek. Mult szombaton Fuchs Ráfáel ur intézett, szép számmal egybegyűlt mindkét nembeli vendégek jelenlétében, az ájtatos leánykákhöz korok s fölfogásuk, valamint a hely s tárgy szentségéhez alkalmazott szép beszédet, mely a jelenvoltak egész gyelmét mindvégig a legnagyobb feszültségben tartá.

Ily nemes cselekedetek legméltóbb jutalma: az édes öntudat és a szülék néma hálája!

R.-i.

Szerkesztői levelezés.

Ft. dr. Z. urnak Rohoncon. A személy nem ugyanaz, de azért a munka nem volt hiába; használni fogjuk. — A hiányzott tavali számokat elküldtük, s mihelyt hozzájuthatunk, sok mindenféléről magánlevelet írunk.

Dr. A. urnak Abonyban. Szíves és őszinte köszönettnket.

X.... Köszönjük mindhárom küldeményt. Adjuk mind, mihelyt tért nyertnk. A kívánt tavali számot elküldtük.

G. A. urnak Szombathelyt. Ha lehet, már a jövő számban.

Dr. E. urnak Horiban. Köszönjük, és minél gyakoribb találkozást kértünk. A jövő számban.

H. M. urnak Pesten. Nem használjuk.

Székesfehérvárra. Az ajánlatot köszönettel elfogadjuk. A tiszteletpéldányt elindítottuk.

Dr. A. A. urnak Bécsben. Ezuttal elkésett; tehát a jövő számba maradt. Csakhogy azután fel ne süljünk.

r. I. Szegeden. Hát ön mikor fog már megszóialni?

A miskolci névteleneknek. Ily dolog egyáltalában nem való hirlapba, de legkevésbé hitfelekezeti közlönybe.

Mondschein Jakab urnak Nagylakon. A kívánt évnegyedi számokat elküldtük. Kérjük az esedékes 1 forint 50 krajear bekiüldését.

Roder Adolf urnak Móórban. A mult félévi számok még kaphatók.

Klein Miksa urnak Sz.-Györgyön. Ön előfizetése szeptember végével eltelt, s így a későbbi számokat nem is kaphatta.

Helyreigazítás. Mult számunkba a pesti hitközség elnökének egyik közgyűlési beszédében hiba esuzzott be. A 18. lap 2 hasábjának 35 sorjában ugyanis e helyett: „nem méltó k arra, hogy e gyűlésben részt vegyének“ olvasandó „nem képesek arra stb.“